

BIBLIOTEKSSPECIALISTER I OPHAVSRET

Bibliotekerne får i stigende grad spørgsmål om ophavsret fra brugerne. Det har ført til, at man på Aalborg Universitetsbibliotek har dannet en gruppe med speciale i netop ophavsret. Gruppen kalder sig "Ophavsretsgruppen", og de er ved at forberede et symposium med titlen "Forskningsbibliotekerne og ophavsret", der løber af stablen den 25. oktober i Aalborg.

AF MARIA A. MADSEN, MAM@AUB.AAU.DK, OG LOUISE THOMSEN, LT@AUB.AAU.DK, AALBORG UNIVERSITETSBIBLIOTEK

Spørgsmål om ophavsret fylder mere og mere i universitetsbibliotekernes hverdag. Det er især den allestedsnærværende digitalisering, Open Access-publicering og de sociale medier, der har ført en række ophavsretmæssige udfordringer med sig – udfordringer, der betyder at flere og flere henvender sig til bibliotekerne med spørgsmål af ophavsretlig karakter.

Den udvikling har vi også mærket på Aalborg Universitetsbibliotek (AUB), hvor vi i stigende grad får spørgsmål, der handler om netop ophavsret. En af konsekvenserne af udviklingen er, at vi på AUB i efteråret 2011 nedsatte en arbejdsgruppe med navnet Ophavsretsgruppen, der – som navnet indikerer – beskæftiger sig med ophavsretlige spørgsmål.

Specialisering og sparring

Før gruppen blev dannet modtog og besvarede biblioteket naturligvis også spørgsmål, der handlede om ophavsret. Den markant større interesse for området har imidlertid betydet, at der er opstået et behov for at etablere en gruppe, som kan specialisere sig yderligere i emnet, og hvor medlemmerne i gruppen ikke mindst kan bruge hinanden som sparringspartnere i besvarelsen af forskellige spørgsmål.

Gruppen blev sammensat, så den samlet set dækker de forskellige aspekter af bibliotekets arbejdsopgaver. Vi er fire i gruppen og dækker dermed områderne Open Access og forskningsregistrering, accession af bøger, licenser og forskersupport og forskervejledning.

Det er gruppens opgave at besvare ophavsretlige spørgsmål fra kolleger, studerende og ansatte ved Aalborg Universitet. **Vi ved mindre, end vi tror, vi ved!**

For at klæde os bedst muligt på til arbejdet i gruppen har vi alle fire samt AUBs publikumschef i løbet af efteråret og vinteren blandt andet været til et introducerende kursus i ophavsret.

Kurset, der blev arrangeret af UBVA i samarbejde med UNI-C, var i høj grad en introduktion til det ophavsretlige område, og der blev derfor lagt ud med en række grundlæggende spørgsmål, som skulle

introducere os til ophavsretsloven. Underviserne behandlede spørgsmål som:

- Hvad kan beskyttes af ophavsretsloven?
- Hvad indebærer det at have ophavsret?
- Hvem har ophavsretten til værker skabt af ansatte ophavsmænd, dem selv eller arbejdsgiverne?
- Hvad sker der, hvis man overtræder ophavsretsloven?

Kurset var med til at øge vores bevidsthed om en del ting vedrørende ophavsretsloven. Først og fremmest ved vi som udgangspunkt meget mindre, end vi tror, vi ved!

Når vi til daglig skal besvare ophavsretlige spørgsmål, er det derfor vigtigt, at vi undersøger omstændighederne grundigt, før vi giver en bruger svar på et spørgsmål.

Derudover vil det ofte være et fortolkningsspørgsmål, når et ophavsretligt spørgsmål skal afklares. Er et fotografi f.eks. et fotografisk værk, eller er det blot et fotografisk billede? Sondringen mellem værk og billede har nemlig stor betydning for, i hvor lang tid et fotografi er ophavsretligt beskyttet.

Temadage om ophavsret

Udover kurset i ophavsret deltog vi alle i IPR Nord's temadag på Juridisk Institut, AAU, i anledning af World IP Day. Det var en spændende dag, der gav indblik i mange ophavsretlige aspekter og problemstillinger.

Blandt andet gjorde et oplæg om muligheder og faldgruber for danske virksomheder i Kina et stort indtryk. Derudover var der et oplæg om e-bøger, forlag og biblioteker, som var interessant og yderst relevant for os.

Nogle fra gruppen har også deltaget i UBVA's temadag om ophavsret. Det var endnu en lærerig dag, der blandt andet berørte ophavsret og internettet, de sociale medier, persondatabeskyttelse og digital distribution i nutid og fremtid.

Det beskrevne grundkursus i ophavsret følges op af et overbygningskursus i slutningen af juni. Kurset, der

ligeledes er arrangeret af UBVA og UNI-C, tager udgangspunkt i emner som:

- Indgåelse og fortolkning af aftaler om ophavsret, herunder forlagsaftaler
- Creative Commons og Open Access. Hvad er det, og hvordan gør man?
- Ophavsrettigheder til databaser. Hvad indebærer de, og hvad må man?
- Juridiske problemer forbundet med e-læring

Vi havde stort udbytte af grundkurset og glæder os til overbygningskurset, der rammer godt i forhold til de typiske spørgsmål, vi får i ophavsretsgruppen.

Hvad spørges der om?

Variationen i spørgsmålene i ophavsret, som gruppen stilles, er markant. Der spørges i alt lige fra brugen af audiovisuelt materiale i undervisningen til brug af billeder i egne publikationer.

Her er et lille udpluk af nogle af de spørgsmål, som gruppen har modtaget i den tid, den har eksisteret:

- Findes en samlet oversigt over Copydan-regler ved upload af tekster til studerende via Moodle?
- Finder der stadig en indrapportering af 'kopi- penge' til forfatterne sted, og hvem står for rapporteringen (også når det drejer sig om tekster uploadet i Moodle)?
- Hvordan med audiovisuelt materiale – f.eks. når danskstuderende i mediefag skal analysere noget fra Bonanza på DR, f.eks. et gammelt afsnit af Matador eller en nyere dokumentarfilm – hvordan håndterer læreren det uden at gøre noget ulovligt?
- Må man have lov at kopiere fra et værk til et e-undervisningskompendium, og i bekræftende fald hvor meget?
- Hvad er reglerne for brug af billeder i ens egne publikationer?

I besvarelsen af spørgsmålene har vi haft brug for både hinanden, vores kursuskompendium, grundbogen fra kurset "Ophavsret for begyndere – en bog til ikke-jurister" samt Aalborg Universitets aftaler med Copydan!

Kompleks og kompliceret

Som nævnt havde vi ikke forestillet os kompleksiteten i ophavsret. Det, som vi umiddelbart opfatter som 'common sense', ligger ofte langt fra den virkelighed, som ophavsretsloven befinder sig i. Et eksempel er det utal af undtagelser, som loven også indeholder, og som komplicerer tingene yderligere.

Det betyder, at vores kompetencer inden for området ofte bliver udfordret, og vi bruger ofte hinanden til at vende de problemstillinger, som vi står overfor.

Vi er glade for, at vi har fået denne udfordring, for det styrker vores daglige arbejde og de arbejdsopgaver, som vi hele tiden har haft. Vi er blevet mere bevidste om at give det rigtige svar med den rigtige begrundelse, da det ikke længere er vores naturlige overbevisning, der sejrer. Derudover er vi kun blevet mødt med anerkendelse fra vores kolleger, for de har nu et sted at henvende sig, når de er i tvivl eller har spørgsmål af ophavsretlig karakter.

Formidling af viden på AUBs web

Vi har i forbindelse med etablering af vores nye gruppe redigeret i vores eksisterende hjemmeside på AUB, så vi nu har et punkt, der hedder "Ophavsret samt brug af materiale fra biblioteket".

Det er hensigten, at både vores kolleger på AUB samt undervisere og studerende på AAU skal kunne finde relevant information vedrørende ophavsret. Den vil løbende blive opdateret som følge af nye problemstillinger eller ændringer i lovgivningen.

Samarbejde med Juridisk Institut på AAU

Udover at bruge hinanden internt har vi også stor glæde af, at vi har fået etableret et godt samarbejde med Juridisk Institut, AAU, hvor vi kan vende de problemstillinger, som vi står overfor – store som små.

Samarbejdet med Juridisk Institut har også udmøntet sig i, at vi i fællesskab er i gang med at forberede et symposium med titlen "Forskningsbibliotekerne og ophavsret". Vi tager udgangspunkt i AAU's Triple Helix profil (samarbejdet mellem universitet/myndigheder/erhvervsliv) og de ophavsretsmæssige udfordringer, der kan opstå. Symposiumet vil finde sted den 25. oktober i Aalborg.

Indholdet af dagen er fortsat under udarbejdelse, men vi kan fortælle, at der kommer spændende oplægsholdere under temaer som "Samarbejde med erhvervsliv", "Licensaftaler" og "Open Access". Nærmere oplysninger samt tilmelding vil blive sendt ud i rette fora, når alt er endeligt på plads. ●

Ønsker du at vide mere om vores ophavsretsgruppe eller om efterårets symposium, kan du kontakte os på vores fællesmail ophavsret@aub.aau.dk eller via en af denne artikels forfattere